

Економіка

УДК 338.439.5:631.155:339.54(477:4-672 ЄС)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15762313>

**Концептуальні підходи до підвищення конкурентоспроможності
українського зерна на європейському ринку**

Музиченко Андрій Олександрович

Завідувач кафедри статистики та економічного аналізу, кандидат
економічних наук, доцент,
Національний Університет Біоресурсів і Природокористування,
03041, Україна, м. Київ, вул. Героїв оборони, 11,
навчальний корпус №10, кімната 603,
andriimuzychenko@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-5442-0516>

Василенко Євгеній Вікторович

аспірант кафедри економіки
Національний Університет Біоресурсів і Природокористування,
03041, Україна, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 11,
навчальний корпус №10,
vasylenko.e@nubip.edu.ua,
<https://orcid.org/0009-0008-4334-6753>

Прийнято: 16.06.2025 | Опубліковано: 26.06.2025

***Анотація.** У статті розкрито актуальні аспекти підвищення конкурентоспроможності українського зерна на ринку Європейського Союзу в умовах динамічних викликів сучасного агропродовольчого простору. Автори обґрунтовують стратегічне значення зернового експорту для економіки*

України та визначають ключові фактори, що впливають на його ефективність у контексті євроінтеграційних процесів.

Європейський ринок охарактеризовано як перспективний і водночас вимогливий торговий простір, що пред'являє високі стандарти до якості, екологічності, простежуваності походження та сертифікації агропродукції. У роботі здійснено всебічний аналіз стану зернової галузі України, структури експорту та позицій на європейському ринку, що дозволило ідентифікувати основні конкурентні бар'єри, серед яких: тарифні обмеження, нестабільність регуляторного середовища, логістичні труднощі, політична напруга з окремими країнами-членами ЄС та недостатній рівень інституційної підтримки.

Особливу увагу приділено комплексним концептуальним підходам до формування конкурентоспроможності, серед яких: інноваційна модернізація агровиробництва, розвиток точного землеробства, впровадження міжнародних стандартів якості (HACCP, ISO, Global G.A.P.), удосконалення логістичної інфраструктури, брендова політика національного зерна, а також дотримання екологічних принципів відповідно до вимог «Зеленого курсу» ЄС.

Окремо висвітлено необхідність гармонізації українського законодавства із регламентами ЄС у сфері фітосанітарного контролю, створення механізмів компенсації логістичних витрат для агровиробників, а також формування державної програми експортної підтримки. Зазначено, що ключем до стійкої інтеграції України в європейський аграрний простір є комплексний, інституційно та технологічно підкріплений підхід, що базується на стратегічній взаємодії держави, бізнесу та наукових установ.

Таким чином, підвищення конкурентоспроможності українського зерна розглядається не лише як економічний, а й як геополітичний пріоритет, що сприяє зміцненню продовольчої безпеки, економічної стабільності та міжнародного іміджу України.

Ключові слова: *точне землеробство; логістична оптимізація; модернізація інфраструктури; управління ризиками; диверсифікація ринків; кліматично стійкі сорти; стійкість ланцюгів постачання; агроіджиталізація.*

Conceptual approaches to enhancing the competitiveness of ukrainian grain in the European market

Muzychenko Andrii

Head of the Department of Statistics and Economic Analysis,
PhD in Economics, Associate Professor,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
11 Heroiv Oborony Street, Building 10, Room 603,
Kyiv, 03041, Ukraine,
andriimuzychenko@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-5442-0516>

Vasylenko Yevhenii

Postgraduate Student, Department of Economics
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
11 Heroiv Oborony Street, Building 10,
Kyiv, 03041, Ukraine,
vasylenko.e@nubip.edu.ua,
<https://orcid.org/0009-0008-4334-6753>

Abstract. *The article reveals current aspects of improving the competitiveness of Ukrainian grain in the European Union market amid the dynamic challenges of the modern agri-food environment. The authors substantiate the strategic importance of grain exports for Ukraine's economy and identify key factors influencing its effectiveness in the context of European integration processes.*

The European market is characterized as a promising yet demanding trade space, imposing high standards on the quality, environmental friendliness, traceability of origin, and certification of agricultural products. The study provides a comprehensive analysis of the state of Ukraine's grain sector, export structure, and positions in the European market, which allowed the identification of main competitive barriers, including tariff restrictions, regulatory instability, logistical difficulties, political tensions with certain EU member states, and insufficient institutional support.

Particular attention is paid to integrated conceptual approaches to building competitiveness, including innovative modernization of agricultural production, development of precision farming, implementation of international quality standards (HACCP, ISO, Global G.A.P.), improvement of logistical infrastructure, national grain branding policies, as well as adherence to environmental principles in accordance with the EU's "Green Deal" requirements.

The necessity of harmonizing Ukrainian legislation with EU phytosanitary regulations, creating mechanisms to compensate logistical costs for agricultural producers, and developing a state export support program is separately highlighted. It is noted that the key to sustainable integration of Ukraine into the European agricultural space lies in a comprehensive, institutionally and technologically supported approach based on strategic cooperation between the state, business, and scientific institutions.

Thus, enhancing the competitiveness of Ukrainian grain is viewed not only as an economic but also as a geopolitical priority that contributes to strengthening food security, economic stability, and Ukraine's international image.

Keywords: *precision farming; logistics optimization; infrastructure modernization; risk management; market diversification; climate-resilient varieties; supply chain resilience; agri-digitalization.*

Постановка проблеми. У центрі наукової уваги перебуває проблема недостатньої конкурентоспроможності українського зерна на ринку

Європейського Союзу, яка набуває особливої актуальності в умовах загострення глобальної продовольчої конкуренції, зростання вимог до якості та сталості агровиробництва, а також політичної та економічної турбулентності. Попри суттєвий експортний потенціал України, її зернова продукція стикається з численними викликами, що перешкоджають повноцінній інтеграції до європейського ринку. Йдеться не лише про технічні або регуляторні бар'єри, а й про структурні диспропорції у внутрішньому аграрному секторі, інституційну слабкість державного управління експортом, обмежену інфраструктурну спроможність і недостатній рівень адаптації до екологічних стандартів ЄС.

Особливої складності проблемі надає взаємодія економічних, політичних та нормативно-правових чинників. З одного боку, ЄС є потужним ринком із високим попитом і платоспроможністю, а з іншого — функціонує як простір із жорсткими вимогами до якості, простежуваності, сертифікації продукції та дотримання принципів сталого розвитку. У таких умовах українські аграрії змушені конкурувати з виробниками, які отримують системну підтримку в межах Спільної аграрної політики ЄС. Відсутність рівних умов доступу до ринку посилює асиметрію в торговельних відносинах.

Таким чином, проблематика дослідження полягає у виявленні та комплексному аналізі бар'єрів, які стримують ефективний експорт українського зерна до ЄС, а також у розробці концептуальних підходів, здатних забезпечити сталу конкурентну присутність України на цьому стратегічному ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті дослідження конкурентоспроможності українського зерна на європейському ринку важливо звернутися до сучасних наукових праць українських та міжнародних дослідників, які аналізують ключові аспекти цієї проблематики.

Юхименко В. досліджує вплив євроінтеграційних процесів на конкурентоспроможність української економіки, зокрема аграрного сектору. Автор підкреслює, що, незважаючи на надані ЄС торговельні преференції,

обсяги експорту української продукції до ЄС не зросли, що свідчить про необхідність структурних реформ та підвищення якості продукції [1, р. 9].

Шандрівська О. та Пиж О. аналізують стан зернового ринку України в умовах війни. Вони акцентують увагу на проблемах логістики, зокрема блокуванні морських портів, та необхідності відновлення експортних ланцюгів поставок для забезпечення стабільного експорту зерна [2, с. 259].

Хамульчук М. та Макарчук О. досліджують інтеграцію українських зернових ринків з міжнародними в умовах війни. Використовуючи модель просторової ринкової рівноваги, вони аналізують зміни в обсягах торгівлі, витратах на торгівлю та співрух цін, підкреслюючи зниження інтеграції через військові дії [3, р. 1].

Бортнікова М., Богомаз П., Мац Ю. та Парацин О. аналізують сучасний стан аграрного експорту України. Вони відзначають, що, незважаючи на виклики, такі як війна та глобальна нестабільність, аграрний експорт залишається стабільним компонентом економіки, адаптуючись до нових геополітичних та економічних реалій [4, р. 14].

Аналіз праць провідних українських і міжнародних дослідників свідчить, що конкурентоспроможність українського зерна визначається не лише обсягами виробництва, а й здатністю до адаптації до нових ринкових та регуляторних умов. Дослідники сходяться на думці, що критичними залишаються проблеми логістики, відповідності продукції європейським стандартам, а також потреба в державній підтримці та впровадженні інноваційних технологій. Існує чіткий запит на структурні реформи, розвиток інфраструктури та зниження впливу політичних ризиків, що дозволить Україні зберегти та посилити свої позиції на ринку ЄС у середньо- та довгостроковій перспективі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У сучасних дослідженнях, присвячених підвищенню конкурентоспроможності українського зерна на ринку Європейського Союзу, залишаються аспекти, які досі не отримали належного наукового висвітлення. Зокрема, недостатньо дослідженим

є вплив інституційної спроможності на місцевому рівні на забезпечення експортної активності агровиробників. Більшість праць зосереджені на загальнонаціональній політиці або міжнародних аспектах, в той час як локальні ініціативи, особливо у прикордонних регіонах, залишаються поза увагою. Крім того, потребує аналізу ефективність запроваджених стандартів сертифікації, таких як HACCP, ISO та Global G.A.P., з погляду реального впливу на прийняття рішень імпортерами в країнах ЄС. Попри поширене впровадження цих систем, відсутні узагальнені емпіричні дані щодо того, наскільки ці заходи дійсно підвищують конкурентну позицію української продукції.

Також у більшості наукових джерел відсутній акцент на становищі малих і середніх виробників зерна, які, на відміну від великих агрохолдингів, стикаються з численними бар'єрами у доступі до зовнішніх ринків, зокрема у питаннях логістики, сертифікації та маркетингового просування. Окремо варто вказати на недостатню увагу до кліматичного чинника як детермінанти конкурентоспроможності у середньо- та довгостроковій перспективі. Попри згадки про кліматично стійкі сорти, відсутній системний аналіз їхньої адаптації до вимог конкретних європейських ринків.

Причини такої фрагментарності досліджень пов'язані з орієнтацією на макроекономічні оцінки, недостатнім рівнем співпраці між наукою та бізнесом, а також браком достовірних мікрорівневих даних. Проте саме ці недосліджені аспекти є критично важливими для комплексного розуміння проблеми та розробки ефективної стратегії інтеграції України в агропродовольчий простір ЄС.

Подальше дослідження зазначених напрямів дозволить не лише поглибити теоретичні уявлення про чинники конкурентоспроможності, а й надати практичні рекомендації для підвищення ефективності державної аграрної політики. У межах даної роботи планується зосередитися на аналізі інституційних механізмів регіонального рівня, вивченні зворотного впливу сертифікації на ринкову поведінку імпортерів, оцінці бар'єрів для малих

агровиробників та прогнозуванні наслідків кліматичних змін для експортного потенціалу українського зерна.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є визначення теоретичних засад та практичних підходів до підвищення конкурентоспроможності українського зерна на європейському ринку в умовах жорсткої конкуренції, динамічних змін регуляторного середовища ЄС та трансформації вітчизняного аграрного сектору.

Для досягнення поставленої мети у статті визначено такі завдання:

1. Проаналізувати сучасний стан експорту українського зерна на ринок ЄС.
2. Визначити основні фактори, що впливають на конкурентоспроможність зерна.
3. Дослідити особливості функціонування європейського зернового ринку.
4. Оцінити бар'єри та обмеження, що стоять перед українськими експортерами.
5. Запропонувати концептуальні підходи та практичні рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності українського зерна.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковому середовищі поняття «конкурентоспроможність» стало загальновживаним та багатограним, охоплюючи різні аспекти соціально-економічного розвитку. Попри те, що вже понад шістдесят років вона розглядається як економічна категорія, започаткована М. Портером, із часом сфера її застосування значно розширилася. Сьогодні термін не лише не втратив наукової релевантності, а навпаки — зміцнив свої позиції як універсальна дослідницька категорія, що вийшла за межі традиційних чотирьох рівнів аналізу: товарного, підприємницького, галузевого та національного. У сучасній практиці глобального економічного співробітництва активно використовується поняття «глобальної конкурентоспроможності», зокрема щодо окремих секторів національної економіки.

Новітнім напрямом наукових досліджень є саме вивчення галузевих аспектів конкурентоспроможності країн у глобальному вимірі, включаючи такі стратегічні сфери, як ринок фінансових послуг. Варто підкреслити, що, на відміну від усталених досліджень традиційних форм конкурентоспроможності, аналіз галузевих компонентів лише набуває системності, що й зумовлює наукову актуальність теми дослідження [5, с. 36].

Агропродовольча продукція має низку специфічних особливостей, які формують унікальний підхід до оцінки її конкурентоспроможності. Йдеться не лише про класичні економічні показники, такі як собівартість чи прибутковість, а й про фактори, що пов'язані з біологічною природою продукції, сезонністю виробництва, чутливістю до змін клімату та нормативно-санітарними вимогами. Конкурентоспроможність у цьому сегменті визначається не лише економічною ефективністю, а й здатністю виробника забезпечити стабільну якість, відповідність екологічним стандартам, адаптацію до вимог споживачів та гнучкість у зміні виробничих технологій [6, с. 25].

Зернові культури, будучи базовими компонентами аграрного виробництва України, мають високий потенціал на зовнішніх ринках, однак їх конкурентоспроможність залежить від сукупності взаємопов'язаних факторів. Одним із ключових аспектів є якість продукції. Європейські покупці звертають увагу на параметри, що визначаються фітосанітарними та технічними регламентами, зокрема вміст білка, вологість, наявність шкідників, залишків пестицидів та мікотоксинів. Відповідність цим критеріям не лише відкриває доступ до ринку ЄС, а й формує позитивну репутацію українського зерна, що є довгостроковим активом для експортерів.

Не менш важливим є рівень собівартості виробництва, який впливає на цінову конкурентоспроможність. На фоні зростання витрат на добрива, паливо, насіння та технічне обслуговування, ефективне управління витратами стає критичним чинником для підтримання конкурентних позицій. Водночас інвестиції в інтенсивні технології, точне землеробство та оптимізацію

виробничих процесів дозволяють зменшити витрати на одиницю продукції та підвищити її рентабельність [7].

Значну роль у забезпеченні конкурентоспроможності відіграє логістична складова. Україна, як країна-експортер, стикається з численними викликами, зокрема нестачею перевантажувальних потужностей у портах, обмеженістю залізничної інфраструктури, залежністю від політичної ситуації в Чорноморському регіоні. Ефективна логістика визначає здатність поставити зерно до споживача в оптимальні строки, з мінімальними витратами та без втрати якості, що є критичним фактором у європейській торгівлі.

Важливим елементом підвищення конкурентоспроможності є державна підтримка. В умовах Європейського Союзу сільське господарство отримує значні субсидії та дотації в межах Спільної аграрної політики, що дозволяє європейським виробникам знижувати ціни та інвестувати в інновації. Українським аграріям доводиться конкурувати з такими умовами, маючи значно обмеженіші ресурси. Відтак роль держави полягає у створенні сприятливого середовища для експорту, розвитку інфраструктури, гарантуванні стабільності аграрного законодавства та стимулюванні модернізації виробництва [8].

Окрему увагу слід приділити сертифікації продукції відповідно до стандартів ЄС. Це є не просто адміністративною вимогою, а умовою участі у торгівлі на спільному європейському ринку. Впровадження систем НАССР, Global G.A.P., ISO, а також дотримання вимог Європейського регламенту щодо залишків пестицидів та ГМО є запорукою допуску українського зерна до європейських країн. Наявність сертифікатів підвищує довіру до продукції, полегшує пошук партнерів та дозволяє експортувати за вищими цінами.

Таким чином, конкурентоспроможність зернових культур визначається комплексом економічних, технологічних, логістичних та інституційних чинників, які потребують системного управління та координації з боку держави, бізнесу та міжнародних партнерів. Її підвищення вимагає поєднання якісного

виробництва, ефективного регулювання та стратегічного підходу до виходу на міжнародні ринки, насамперед на європейський.

У 2023 році Україна зберегла статус одного з провідних експортерів зернових до Європейського Союзу. Основними культурами, що постачалися на європейський ринок, були пшениця, кукурудза та ячмінь. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, експорт пшениці становив 16,17 млн тонн, кукурудзи — 29,1 млн тонн, а ячменю — 2,7 млн тонн [9] (рис. 1).

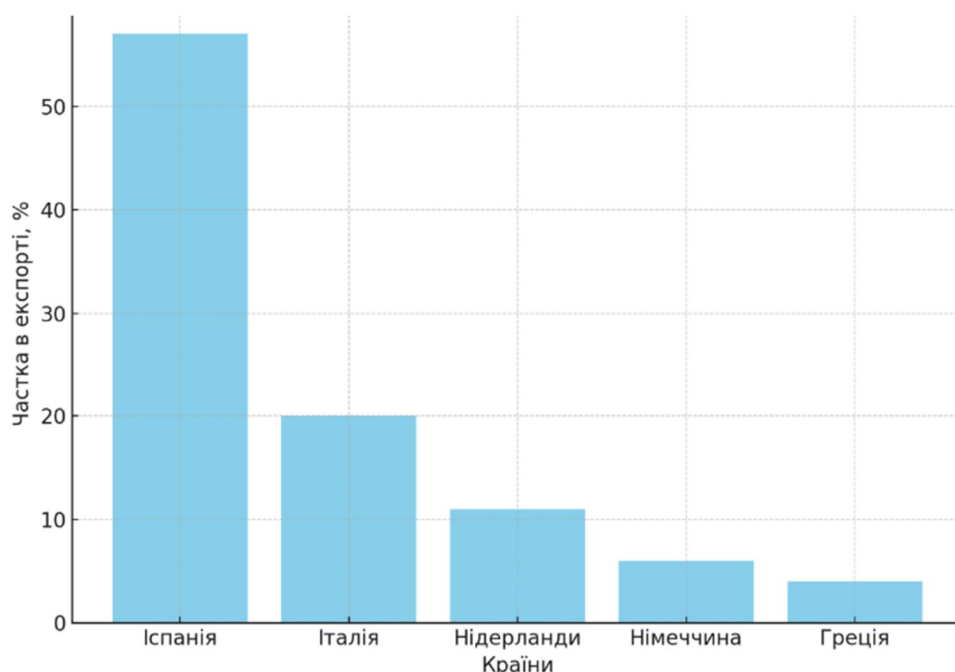

Рис. 1. Імпорт українського зерна до країн ЄС у 2023 році

Джерело: складено автором на основі аналізу [9]

З 2025 року Європейський Союз планує значно підвищити тарифи на імпорту української продукції, зокрема зерна, завершивши дію спеціальних безмитних режимів, запроваджених після 2022 року. Таке рішення може суттєво вплинути на український аграрний сектор, оскільки зменшить обсяги безмитного експорту та створить додаткові фінансові навантаження на експортерів.

Європейський Союз висуває жорсткі вимоги до якості імпортованої агропродукції. Українські експортери повинні дотримуватися фітосанітарних стандартів, які включають обмеження щодо вмісту пестицидів, мікотоксинів та

інших шкідливих речовин. Невідповідність цим вимогам може призвести до відмови в імпорті або затримок на митниці [10].

Політичні рішення окремих країн ЄС, таких як Польща, щодо обмеження імпорту українського зерна створюють додаткові бар'єри для експорту. Наприклад, у 2023 році Польща тимчасово заборонила імпорт українського зерна, що спричинило напруження у торговельних відносинах між країнами [11].

Таким чином, експорт українського зерна до Європейського Союзу залишається важливим напрямом для аграрного сектору України. Однак, існують значні виклики, пов'язані з тарифними обмеженнями, технічними регламентами, інфраструктурними проблемами та політичною нестабільністю. Для забезпечення сталого розвитку експорту необхідно адаптуватися до вимог європейського ринку, інвестувати в логістичну інфраструктуру та вести активний діалог з країнами-партнерами щодо усунення торговельних бар'єрів.

Підвищення конкурентоспроможності українського зерна на ринку ЄС потребує реалізації комплексного підходу, що охоплює інституційні реформи, інноваційні технології, розвиток логістичної інфраструктури, вдосконалення маркетингової політики та дотримання вимог сталого розвитку (рис. 2). Такий багатовекторний підхід забезпечує не лише короткострокове посилення позицій української агропродукції, а й закладає фундамент для її довготривалої інтеграції у європейське аграрне середовище [12, с. 221].

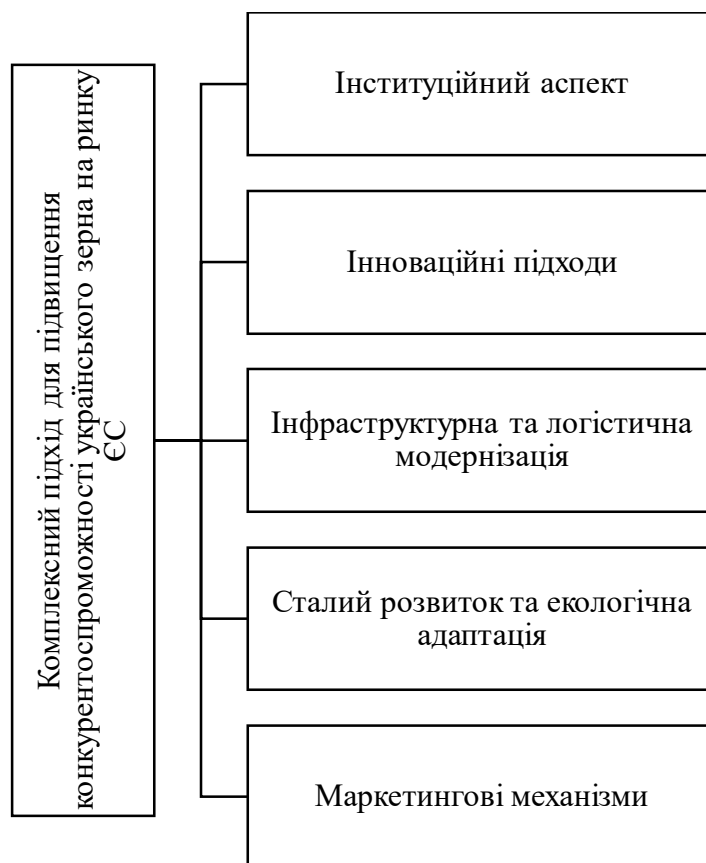

Рис. 2. Комплексний підхід для підвищення конкурентоспроможності українського зерна на ринку ЄС

Джерело: складено автором на основі аналізу [12]

Інституційні перетворення є ключовими для забезпечення ефективного функціонування зернового сектору в умовах євроінтеграції. Зокрема, важливим кроком є гармонізація вітчизняного аграрного та санітарного законодавства із регламентами ЄС, що регулюють вимоги до безпечності харчової продукції, фітосанітарного контролю та простежуваності походження товару [12, с. 225].

Сучасна конкуренція на агропродовольчих ринках визначається не лише обсягами виробництва, а й технологічним рівнем агровиробництва. Інноваційні рішення, зокрема впровадження точного землеробства, використання супутникового моніторингу, автоматизація процесів вирощування та збору врожаю, дозволяють підвищити ефективність використання ресурсів, зменшити витрати та покращити якість продукції. Окремо слід наголосити на розвитку селекційної науки, що дозволяє створювати сорти зернових, адаптовані до змін

клімату та вимог європейських ринків щодо вмісту білку, глютену, стійкості до хвороб тощо.

Однією з ключових перепон у експорті зерна до ЄС залишається недостатній розвиток логістичної інфраструктури. Проблеми із перевалочними потужностями, застаріла залізнична інфраструктура, обмежена пропускна здатність портів Чорного моря та прикордонних переходів до країн ЄС – усе це знижує конкурентоспроможність навіть якісної продукції через подорожчання логістики. Необхідні інвестиції в модернізацію елеваторів, будівництво логістичних хабів, реконструкцію залізничних вузлів та портових терміналів для забезпечення безперервності та швидкості експортного ланцюга [13, с. 44].

Концептуальні підходи не є взаємовиключними, а повинні реалізовуватися комплексно в рамках єдиної агроекспортної стратегії України. Їх ефективність залежить від політичної волі, підтримки з боку держави, залучення інвестицій та тісної взаємодії між аграріями, науковими установами та міжнародними партнерами.

Проведене дослідження дозволило виявити основні чинники, що впливають на конкурентоспроможність українського зерна в умовах функціонування європейського ринку. Серед ключових викликів слід відзначити інституційні бар'єри, невідповідність частини продукції вимогам ЄС, проблеми із логістикою та інфраструктурою, а також відсутність ефективної маркетингової стратегії. У цьому контексті особливої ваги набувають рекомендації щодо вдосконалення державної аграрної політики [14].

Доцільним є створення спеціального інструменту для компенсації витрат агровиробників на логістику, особливо в умовах обмеженого доступу до морської інфраструктури. Також слід заохочувати створення експортних кооперативів та кластерів, які дозволять малим та середнім виробникам спільно виходити на ринки ЄС з більшою потужністю та конкурентними перевагами [15, с. 38].

У перспективі розширення частки українського зерна на європейському ринку можливе за умови активного державного та приватного інвестування в інфраструктуру (елеватори, термінали, логістичні хаби), зміцнення дипломатичної та торгової присутності України в ЄС, а також реалізації спільних аграрних ініціатив з країнами Центральної та Східної Європи [16].

Окремо варто підкреслити потребу у запровадженні державного експортного бренду українського зерна, який гарантує якість, безпечність і відповідність стандартам ЄС. Такий бренд сприятиме підвищенню довіри з боку імпортерів та формуванню лояльності з боку кінцевих споживачів.

Висновки. У результаті дослідження було з'ясовано, що конкурентоспроможність українського зерна на ринку Європейського Союзу залежить від сукупності внутрішніх та зовнішніх чинників, які охоплюють як виробничу та інфраструктурну базу, так і інституційні умови, якість державної політики, рівень інновацій та екологічну відповідність продукції. Європейський ринок демонструє високі вимоги до якості, безпеки, простежуваності та сталості виробництва, що зумовлює необхідність адаптації українського аграрного сектору до нових умов.

Успішна інтеграція українського зернового експорту в європейську торговельну систему можлива лише за умов системного та комплексного підходу до формування конкурентних переваг. Це передбачає водночас модернізацію агровиробництва, підвищення якості управління, посилення інституційної підтримки з боку держави, активну участь в аграрній дипломатії та позиціонування України як надійного, відповідального партнера, що дотримується високих стандартів у сфері сільського господарства.

Отже, підвищення конкурентоспроможності українського зерна не є локальним завданням, а має розглядатися в ширшому контексті національної економічної стратегії, інтеграції в європейський ринок і стійкого розвитку аграрного сектору. Тільки така стратегія дозволить не лише зберегти, а й наростити частку української продукції на ринку ЄС, сприяючи економічній

стабільності, валютним надходженням та міжнародній репутації України як аграрної держави.

Список використаних джерел

1. Yukhimenko B. 2016. Competitiveness of Ukrainian economy under european integration. *Foreign trade: economics, finance, law*. 87, №4, p. 9–22.
2. Шандрівська О. Є., Пиж О. В. Дослідження експортного потенціалу зернової промисловості України в умовах війни. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*, 2024. №1(11). С. 259-270
3. Hamulczuk M., Cherevyk D., Makarchuk O., Kuts T., Voliak L. Integration of Ukrainian Grain Markets with Foreign Markets During Russia's Invasion of Ukraine. *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej*, 2024. vol. 377(4), p. 1-25
4. Bortnikova M., Bohomaz P., Mats Y., Parashchyn O. Ukrainian agricultural exports: trends, challenges and prospect. *Economics. Finances. Law*, 2025. №2. С. 14-17.
5. Войнова Є.І. Глобальна конкурентоспроможність країни: обґрунтування категорії, типи, фактори та наслідки. *Економіка та суспільство*, 2018. №16. С. 36-45
6. Хоменко І. О. Контролінг як інструмент підтримки достатнього рівня економічної безпеки та конкурентоспроможності промислового підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 2 (26). С. 25-36
7. U.S. Department of Agriculture. Ukraine's Rise in Grain and Sunflower Seed Market Share Limited by Ongoing War. 2024. URL: <https://www.ers.usda.gov/amber-waves/2024/may/ukraine-s-rise-in-grain-and-sunflower-seed-market-share-limited-by-ongoing-war> (дата звернення 14.05.2025)
8. Farm Europe. EU / Ukraine: analysis of the main agricultural crop sectors. 2024. URL: <https://www.farm-europe.eu/news/impact-of-eu-enlargement-to-ukraine-a->

[comparative-analysis-of-the-main-agricultural-crop-sectors/FarmEurope](#)

(дата

звернення 14.05.2025)

9. World Grain. Focus on Ukraine. 2024. URL: <https://www.world-grain.com/articles/20692-focus-on-ukraine> (дата звернення 14.05.2025)

10. European Parliament. Ukrainian agriculture. 2024. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI\(2024\)760432_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI(2024)760432_EN.pdf) (дата звернення 14.05.2025)

11. Skribans V., Maslii N., Demianchuk M. Case study of grain export routes changes for Ukraine in 2022–2023. *Engineering for rural development*. 2024. DOI: 10.22616/ERDev.2024.23.TF076

12. Дідух Н. Методичний інструментарій оцінки конкурентоспроможності зернотрейдерів України на ринку ЄС. *Підприємство та торгівля*. 2025. № 91. С. 221–226. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.91-37>.

13. Мазаракі А. А. Зовнішня торгівля України: XXI століття : монографія. Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2016. 600 с

14. Nivievskyi O. Impact Assessment of Agri-Food Trade Between Ukraine and the EU. SSRN. 2024. DOI: 10.2139/ssrn.5129578.

15. Голюк В. Я. Конкурентне середовище на українському та польських ринках продукції швидкого приготування. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»* : збірник наукових праць. 2022. № 24. С. 38-42.

16. Підсумки функціонування аграрного сектору України у 2024 році. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/pidsumky-funktsionuvannya-ahrarnoho-sektoru-ukrayiny-u-2024-rotsi> (дата доступу 14.05.2025)